

LJUDSKA UNIVERZA SLOVENSKA BISTRICA

JAVNA DELA: POHORJE, HALOZE IN DRAVINJSKE GORICE - NAŠ ŽIVLJENJSKI PROSTOR

Zametki in delovni utrip

Življenjski utrip

Viri

CEZLAK – MOJA VAS

SEMINARSKA NALOGA

Mentor:

Maja KANOP, dipl. etnologinja

Avtor:

Vida ŠKRINJAR

Slovenska Bistrica, april 1998

CEZLAK – MOJA VAS

Seminarska naloga

Izdajatelj: Ljudska univerza Slovenska Bistrica

Zanj: Vida Lipoglav

Avtor: Vida Škrinjar

Mentor: Maja Kanop, dipl. etnologinja

Jezikovni pregled: Ksenja Gradišnik, prof., Rozalija Špes, prof.,

Oblikoval: Srečko Gujt

Slov. Bistrica, april 1999

CIP – Kataložni zapis o publikaciji

Univerzitetna knjižnica Maribor

392(497.4 Cezlak)

39
KNJIŽNICA JOSIPA VOŠNJAKA
SLOVENSKA BISTRICA
86.656

ŠKRINJAR, Vida

Cezlak – moja vas : seminarska naloga / avtor Vida Škrinjar. –
Slovenska Bistrica : Ljudska univerza, 1999, - (Javna dela. Pohorje,
Haloze in Dravinjske gorice – naš življenjski prostor)

COBISS – ID 44133633

Vsebina:	stran:
Zametki in delovni utrip	4
Življenjski utrip	16
Viri	30

Zametki in delovni utrip

Iz Oplotnice proti Koblju in Lukanji se vije ob potoku Oplotniščica ovinkasta cesta. Po dobrih štirih kilometrih vožnje po vzpenjajoči se cesti se po ostrem ovinku odpre malo širši svet s travniki na obeh bregovih potoka. Na koncu te kotline, preden ponovno postane svet okrog potoka stisnjen in strm, so proti koncu 19. stoletja odkrili majhne količine zelenega kamna in celo pobočje sivega granita imenovanega tonalit. Lastnik tega zemljišča je bil takrat Windischgratz. V vznožju pobočja, pred hribom, kjer danes pridobivajo kamenje, je imel takrat majhno kmetijo kmet, ki se je pisal Cezlak. Ta je prosil lastnika, da mu je dovolil izkoriščanje kamnoloma. Najprej je bilo treba odstraniti in posekati drevje, počistiti zemljo in šele nato je lahko pričel lomiti kamenje. Takrat se je to delalo v manjšem obsegu. Kmet Cezlak je izkoriščal kamnolom od 1891. leta pa vse do leta 1905. Ker ni imel otrok, je svojo domačijo prepustil staršem kasnejšega delovodješefa kamnoloma, Gašperja.

Ker so bile potrebe po kamenju vedno večje, je prevzel in uradno odprl kamnolom Windischgratz 1905. leta in ga vodil vse do leta 1919. Kamnoseki in vsi vodilni delavci so bili Avstrijci, le za pomožna, manj plačana dela je zaposlil domačine. Od leta 1919 pa do 1923. leta se ni intenzivno izkoriščalo kamnoloma, saj je bila takrat kriza in ni bilo naročil, ker si države se niso opomogle od prve svetovne vojne.

Delavci kamnoloma

V tem času, ko je vodenje kamnoloma prevzel Windischgratz, je zgradil enotirno železnico in elektrarno na enosmerni tok. Ker cest takrat ni bilo, ampak so vasi povezovali le klanci- kolovozi, so bili prisiljeni zgraditi železnico. Po ravnini ter po manjši strmini do "Sujeka" oziroma do kmeta Javornika je vagone vlekla majhna lokomotiva "daunf mašina", ki je delovala na bencin. Pri kmetu Javorniku pa so zgradili drezine oziroma "prezberg", kot so imenovali kraj, kjer je z levega brega potoka prek mosta tekla železnica, nad njo speljana jeklena vrv, na katero so priklapljali vagone. Na sredi te poti so se tirnice ločile in v krogu razšle ter po nekaj metrih ponovno združile. Tako so s pomočjo jeklene vrvi, po kateri so z zgornje strani zavirajoče spuščali poln vagon, s spodnje pa dva prazna, premagali strmi breg. Teža polnega vagona pa je vlekla po drugi strani dva prazna vagona, ki sta pri ločenih tirnicah obšla poln vagon. Na drugi strani mosta pa so vagone odklapljali in tam je čakala druga majhna lokomotiva, s katero so potem naprej vozili polne vagone do Oplotnice, kjer je bilo veliko skladišče. Nazaj pa zopet prazne do "prezberga". Lokomotive so bile majhne, zato so prevažale le manjše število vagonov. Vsaka lokomotiva je imela ročno zavoro, prav tako tudi vsak vagon zase. Zato je moral zaradi teže zavirati strojevodja ter vsi tisti, ki so bili na vagonih. Od

skladišča naprej pa so prevažali obdelano kamenje s konji do Slov. Konjic, kjer je bila železnica.

Za potrebe delovanja kamnoloma je zgradil tudi majhno elektrarno. Bila je samo za enosmeren tok. Najprej sta delo v tej elektrarni opravljala delavca, ki sta se pisala Tantegel in Štefan Meglič. Kasneje jima je pomagal Franc Gorjup, ki je bil kovač, vendar je bil priden in si je kmalu pridobil znanje za opravljanje tega dela. Vodo, ki so jo potrebovali za obratovanje elektrarne, so speljali zaradi večjega padca od zajetja pri Vetrihovi, po domače "Lamparčekovi" žagi. Speljali so jo po širokih lesenih žlebovih do zajetja, od tam naprej pa po lesenih ceveh, ki so bile široke od 50 do 60 cm. Centrala je imela dve turbini in je dajala dovolj elektrike za takratne potrebe kamnoloma. Okrog leta 1930 je Gorjup po svoji zamisli povezal z jermenom elektromotor s starim turbinskim kolesom, na katerega je privil ročno izdelane globoke lopatice, ki so pod pritiskom vode vrtele turbino in tako priskrbel, da so imeli takratni stanovalci starega jedra Cezlaka- luč. Pri svojem delu je bil tako domiseln v svoje stanovanje je preko luknje v zidu speljal jekleno vrv na koncu je naredil loputo, ki je na cevi pred elektrarno odpirala ali zapirala dotok vode. Tako je lahko kar iz stanovanja posebno ročko odločal, kdaj bo poskrbel ob večerih za stanovalce luč. Elektriko je imel tudi kmet "Lamparček", ki je dovolil, da so speljali žlebove od njegove žage. Za takratne razmere je bila luč v hišah pravo razkošje.

Od leta 1923 pa do leta 1941 je vzel kamnolom v zakup nemški Jud Erlich, ki je živel v Zagrebu. Ta je prepustil vodenje domačinu Gašperju, ki je bil vesten in pošten delavec. Govoril je tekoče nemško. Ta se je z družino preselil bližje kamnoloma v hišo, kjer sta

prej stanovali Everzovi graščinski ženski, Lara in Berta. Ti dve ženski sta imeli tukaj gostilno in kasneje trgovino. V tem času je bilo zaposlenih okrog 40 delavcev. Za njihovo nastanitev so postavili lesene barake pod potjo, ki je vodila proti Lukanji. To so bile podolgovate lesene barake, podobne barakam v taboriščih. Vsak delavec je imel za družino le majhno sobico in kuhinjo, vse ostalo je bilo skupno. Postavili so tudi kovačnico in kuhinjo, na zgornji strani poti, ki je vodila v kamnolom. Delavci so dobili en obrok hrane.

Takrat se je delalo od 8. do 12. ure in od 13. do 17. ure.

Prosta ura je bila namenjena za kosilo. V resnici so delali cele dneve. Vsa dela so se takrat opravljala ročno. Režijski delavci- pomagači ali "purši", kot so jim takrat pravili, so morali odkopavati zemljo, odstranjevati drevje, voziti odpadno kamenje in tudi velike bloke.

Bosi delavki z garami

Za prevoz kamnitih blokov so uporabljali jarde, za odpadno kamenje pa gare in samokolnice.

Skupina delavk pred staro cepilnico

Na spodnjem delu, ob vznožju desne strani pobočja, so postavili kolarnico. Tam so danes vrtovi. V tej kolarnici so izdelovali ročaje, lesene gare, jarde in vse, kar se je rabilo za delo v kamnolomu. Za razrez lesa so imeli tudi svojo žago, ki je imela en list ali "gater". Kasneje so del te žage preuredili v cepilnico ali "špoltno", drugi del pa v obdelovalnico, kjer so oblikovali in obdelovali kamenje kamnoseki. V glavnem so delali sedmake- "sigmarje" za potrebe tlakovanja tramvajskih tirnic ter kocke za tlakovanje cest.

Dela je bilo dosti, zato so bili delavci zgarani. Ker so v tem času vodili kamnolom kapitalisti, so neredno plačevali delavcem za opravljeno delo. Zaradi težkega dela, slabih življenjskih pogojev so večkrat stavkali- "štrajkali".

Vodje sindikatov, ki so organizirali stavke, so nemudoma odpustili in tako zatrli vsak upor. Danes se spominjajo tisti, ki so živeli takrat v teh barakah, kakšno težko življenje so imeli. Plače so bile slabe, družine številne, stanovanja v barakah pa zelo slaba. Opreme so imeli zelo malo, mizo s stoli in kakšno omarico ter postelje. Postelje so bile postlane s "štruzoki", kot so temu takrat rekli. V njih pa je bila slama, ki so jo vsako jutro rahljali in pokrili z doma narejenimi lanenimi rjuhami. Pravo razkošje je bilo, če so imeli napolnjene "štruzoke" s koruznim ličkanjem. To se je manj drobilo in tako je bila postelja manj prašna. Zaradi vsega tega so se v barakah naselile stenice, bolhe in podobni zajedalci, ki so grenili življenje ljudem. Zato so pri ličkanju koruze skrbno spravili skupaj vso listje in bili srečni, če so jim kmetje kaj le-tega odstopili. Tako so se vsaj za nekaj časa rešili nadležnih zajedalcev.

V letih od 1930 do 1935, ko je bila svetovna kriza, se v tem kamnolomu ni nič delalo. Vse je stalo. Ljudje so bili lačni in bos. Na vsakem koraku se je čutila revščina. Zarjavela in propadla je železnica, zato je kasneje niso več uporabljali za prevoz v dolino. Po kriznih letih je kamnolom zopet začel delati vendar v manjšem obsegu, leta 1938 pa so ponovno začeli intenzivno z delom.

Leta 1941, ko se je začela druga svetovna vojna, je lastnik Erlich izginil. Obratovodjo Gašperja so Nemci zaradi domačih izdajalcev zaprli v mariborske zapore, po dobrem mesecu pa z družino izselili v Srbijo. Tudi tam so mu zaupali vodenje manjšega kamnoloma. Cezlaški kamnolom pa so podržavili in takoj začeli z izkoriščanjem. Vodstvo kamnoloma je vodila firma SS GRATZ, ki je imela sedež v Avstriji.

Vodstveni delavci so bili nemško govoreči. V tem času se je na veliko delalo kocke različnih dimenzij, kvadre za mostove (stari most v Mariboru) ter za hidroelektrarno Mariborski otok. Potrebe po delovni sili so bile velike, zato so v tem času zgradili nove lesene barake, kamor so se vselili delavci z družinami. Za tri družine so naredili barako na levi strani mostu pod že stoječo hišo, kjer je bila trgovina. Takrat je imel to trgovino trgovec Padežnik. Drugi dve pa kakšnih deset metrov vstran, na obrobju zravnane nasipa pri trgovini. Nad kapelico, kjer je stala žaga, so naredili škarko ter tu speljali železnico iz kamnoloma. Nad škarko, kjer so nasip zravnali, so dobili velik prostor. Pustili so del dovoza, ostali prostor pa uporabili za zidavo nove kovačnice. Nad njo pa so postavili leseno dvorano za kulturne prireditve. Pred kovačnico je bila kamnoseška uta, kjer so izdelovali zelo zahtevna kamnoseška dela. V tem času so prodajali samo kvalitetna dela, kamen ni smel imeti kis ali aplitskih žil. V času okupacije so pod cepilnico postavili drobilnico ali "šoderkreter", kjer so drobili odpadno kamenje, ki je ostalo od kock in kvadrov, rabili pa so ga za ceste. Med vojno so partizani požgali staro cepilnico, zato so jo po osvoboditvi obnovili in preuredili v žago za rezanje kamenja.

Pogled na dvorano in kolarnico

Novo veliko cepilnico pa so po vojni postavili na desni strani kamnoloma, in sicer daleč nad vsemi temi zgradbami. Bila je res velika, saj je v njej lahko delalo trideset cepilcev.

Takrat so s pomočjo vzvoda, ki je bil narejen iz težke deske, ta je imela na koncu ostro kladivo ter je bila povezana s pručko, ki jo je delavec sprožil z nogo, ročno cepili različne kocke. Delavke "čistilke" pa so jih z

Zunanost nove cepilnice

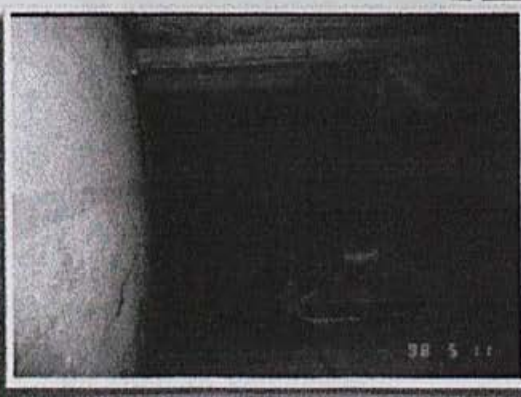

Delavci v novi cepilnici

manjšim kladivom obdelale in poravnale ploskve. Vsaka je imela svojo leseno škatlo ali "fah" za različne velikosti kock. Zunaj pa so druge delavke prevzemale in štele, koliko je katera naredila. Od tam pa so s samokolnicami vozile na strmino, kjer so še danes razdeljeni prostori (imenovali so jih "bunkerji") za shranjevanje kock. S spodnje strani je bila škarp, nad njo pa betonska debela pregrada, ki je te kocke zadrževala. Iz vsakega shranjevalnega prostora je na pregradi odprtina, ki se je po potrebi zapirala ali odpirala z lesenimi polkni.

"Bunkerji" za shranjevanje kock

Vagoni pod cepilnico

Odpadno kamenje pri izdelavi kock pa so skozi posebne odprtine po jaških spuščali v manjše vagoni v prostor pod cepilnico, so potem ta odpad odvažali na nasip.

Med vojno je bila pod kovačnico na drugi strani ceste velika kolarnica, kjer so tesarji in mizarji izdelovali lesene ročaje,

samokolnice, gare in jarde. Jarde so počasi zamenjali vagoni, saj je bila enotirna železnica speljana iz kamnoloma na vse strani. Z njo so prevažali težke skale, odpadno kamenje, kasneje pa že obdelane polirane plošče.

Nemci so postavili tri majhne lesene barake tudi nad kamnoseško delavnico pri kulturnem domu. V dve sta se naselili družini, v eni sobici je stanoval samski delavec, tretja pa je služila za upravni prostor- mala pisarna.

Lesene barake pri dvorani

Med vojno so delali vsi starejši moški in ženske, ki so ostali doma. Le tako so dobili živilske karte za svoje družinske člane. Drugače ne bi mogli preživeti. Normo so dvignili za 100%, tako da so jo le s težavo dosegali, čeprav je kvaliteta izdelave padala.

Po vojni so kamnolom nacionalizirali, prav tako hišo, v kateri je bila trgovina. Delo je prevzela GRANITNA INDUSTRIJA OPLOTNICA. Upravni prostori so bili v Oplotnici. Potrebe po delovni sili so bile ogromne. Hodili so celo po domovih in mobilizirali ljudi, da so se zaposlovali. Leta 1949 je bilo zaposlenih 550 ljudi.

Skupina delavcev v kamnolomu

Granitna industrija Oplotnica je prevzela celotno gospodarstvo in infrastrukturo v Oplotnici. V to podjetje so bile vključene vse obrtne delavnice (mizarji, krojači, mehanične delavnice), trgovina, živinoreja, vinogradništvo in ekonomija. Takratni direktor celotnega podjetja je bil Franc Božič, ostali pa so bili skupinovodje. To je bilo obdobje tako imenovane socializacije vasi. Po letu 1949 pa so sprejeli zakon, po katerem so se začele osamosvajati oz. odtujevati posamezne dejavnosti. Zadruga je prevzela kmetijske dejavnosti, živinorejo in vinogradništvo. Ločila se je tudi trgovina. Podjetje je obdržalo tesarje, ki so jih rabili za izgradnjo stanovanj in naselij za svoje delavce. Do stanovanj so najprej prišli tisti, ki so delali udarniško in so imeli večje družine. Udarniška dela so opravljali v glavnem ob nedeljah. Pomagali so pri gradnji ali kmetom pri spravilu lesa, saj je bilo veliko povpraševanje po lesu. Največ lesa pa je bilo namenjenega za izvoz. Po letu 1950 pa se je ukvarjala Granitna industrija Oplotnica samo s kamnoseštvom. Potrebe po gradbenih materialih so bile velike. Letno so morali narediti 1.200.000 kock in robnikov za ceste in mostove, ker drugega gradbenega materiala takrat ni bilo.

Takoj po vojni so začeli graditi cesto proti Lukanji, saj so jo rabili za prevoz lesa in kamenja iz Cezlaka v dolino. Šele po vojni so začeli intenzivno raziskovati področje nekoliko višje, kjer so že prej našli zelen kamen. Prišli so strokovnjaki iz zagrebškega inštituta, med njimi so bili tudi ruski strokovnjaki. Naredili so obsežne raziskave, koliko kamenja je in ali se splača pričeti na tem koncu izkoriščati kamnolom. Ker je bilo dosti zelenega kamenja, so potem začeli s pripravami. Treba je bilo skrčiti gozd, odstraniti zemljo in speljati poti. V strm breg pri majhnem potoku so postavili majhno kovačnico. Tu so kovali samo za potrebe "zelenega pruha", kot so pravili temu področju. Takrat so tudi uradno poimenovali zeleni kamen "čizlakit", po kraju in ne cezlakit baje zaradi tega, ker hrvaški in ruski strokovnjaki niso znali pravilno izgovoriti Cezlak. Govorili so namreč, da je tu Čizlak. Ta kamen so izjemno dobro prodajali kot okrasni kamen za grobove, poliranega so uporabljali za gradbene namene (obloge na hišah, namesto fasad ipd.).

Leta 1945 so na "Kokolovem" travniku postavili dve dolgi leseni baraki za na-selitev delavskih družin. Stare barake, ki so bile pod potjo, ki vodi v Lukanjo, so namreč podrli. Bile so v zelo slabem stanju in tudi nevarno je bilo, saj so kamnolom nad temi barakami vedno bolj širili. Leta 1946 pa so približno 1 km od kamnoloma, pred starim jedrom Cezlaka odkupili zemljo in tam pričeli z izgradnjo nove vasi, kjer so nameravali postaviti šest podkletenih lesenih hiš.

Barake na Kokolovem travniku. V ozadju je kamnolom.

Potem so pripeljali samo pet lesenih montažnih hiš in jih v enem mesecu dokončali. Naknadno so zgradili še šesto- zidano- in blok. V te hiše so naselili družine iz podrhtih barak spodnjega dela pri poti, ki pelje k Vetrihovi žagi. Nekateri so se priselili iz prejšnjih najemniških koč po viničarijah, manjša stanovanja pa so dali tudi mladim parom, ki so si družine šele ustvarjali. To vas so poimenovali Podgrad- kolonija.

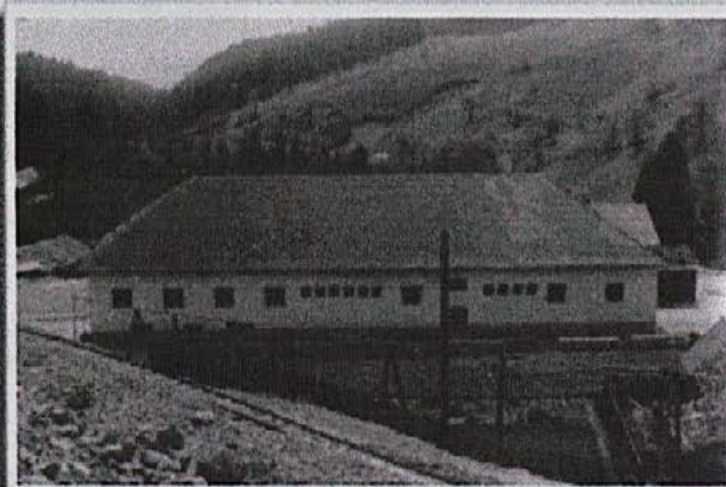
Okrog leta 1948 so pod staro trgovino na koncu ravnice na skalovju sezidali prvo večjo zidano stavbo v starem jedru Cezlaka. Tukaj so dobile stanovanja družine, ki so stanovale v dveh barakah nedaleč v stran, kjer je na drugi strani nasip odpadnega kamena in baraka pri mostu, nad potokom. Ostale pa so izselili iz teh barak na "Kolonijo". Tako so tudi te podrli, saj so bile stare in dotrajane.

Prva zidana stavba v starem delu Cezlaka

Naslednja večja gradnja v Cezlaku je bila nova elektrarna. Odprli so jo 1. maja 1950 leta. Veselje in slavlje je bilo veliko. Vzdušje je seveda naredila pihalna godba ter pogostitev in rajanje vse do poznih ur. Delo v tej elektrarni sta najprej opravljala Franc Gorjup in sin Vili. Čez dobrih pet let pa je prevzel delo drugi sin Edi in ga opravljal vse do leta 1970, ko je elektrarno prevzel DES.

V tej stavbi so naredili tudi nove pisarne, v nadstropju pa kar precej stanovanj. Tako

Nova centrala

so počasi v starem delu Cezlaka rušili lesene barake, ki so bile namenjene za stanovanja. Ostali sta še dve, ki sta bili nad delavnico pri kulturnem domu. Ti dve družini sta se vselili v novi blok, ki so ga sezidali pod cesto zraven prve zidane stavbe. V tem bloku so bili tudi prostori za večjo trgovino. Stanovanj pa je bilo pet. Ker je podjetje imelo dela dovolj in so bili tudi rezultati dobri, je bila želja vseh, da se dokončno rešijo barakarskih naselij, ki so bila takrat samo še na »Kokolovem« travniku. Za gradnjo dveh večjih blokov so se odločili v Oplotnici.

Začeli so leta 1949, delavci pa so se z družinami vselili le-ta 1953. Tako so barake izginile tudi iz okolice Cezlaka. V bloku pa so dobili stanovanja tudi drugi delavci, ki so prihajali za kruhom od drugod.

Slavje ob otvoritvi centrale

Barake na delovišču

V kamnolomu- "na placu"-delovišču, pa so širili prostor. Okrog in okrog so bile postavljene lesene ute, vsak kamnosek je imel svojo. Tako so bili zavarovani pred dež-jem, mrazom in poleti pred žgočim soncem. Istočasno pa je bil delavec varen pred letječimi drobnimi koščki kamnja, ki ga je vsak kamnosek povzročil z obdelovanjem kamna.

Na delovišču je kar mrgolelo. Vsak je imel svoje delo. Minerji so skrbeli, da je bilo dovolj kamnja, režijski delavci pa, da je bilo kamenje dostavljeno do kamnosekov. Da je bilo delovišče počiščeno, pa so skrbeli pomožni delavci ali "purši" in tudi ženske so pomagale z garami in samokolnicami odvažati odpadno kamenje. Do nove cepilnice so speljali železnico in sicer tako, da so z vagoni dovažali večje kose kamnja kar v cepilnico. Pod cepilnico pa je bil tunel, kjer je bila tudi proga, od tam pa so odvažali odpadno kamenje na nasip. Do leta 1956 so ročno obdelovali kocke in robnike.

Po letu 1956 so kupili novo žago- "gater", ki je imela tri liste. Tako so začeli izdelovati plošče, ki so jih polirali. Vsako leto so proizvodnjo okrasnega kamna povečevali. Tudi potreba po ostalem gradbenem kamnu se je večala. V teh letih se je naredilo ogromno spomenikov (največji v Gradcu). Dosti se je izvažalo v Avstrijo, Nemčijo in Švico. Takrat so dosegali zelo dobre cene v tujini, saj so bili kamnoseški izdelki kvalitetni.

Na žalost pa so včasih kljub pazljivosti in strogemu nadzoru nesreče delavcev pretrgale vsakdanji delovni ritem. Končale so se tudi s smrtnimi izidi. Najbolj so morali biti pazljivi pri miniranju. Iz dolgoletnih izkušenj so namreč ugotovili, da so najbolj nevarne razpoke med skalami. Tu je v mrzlih dneh nastajal led, ki se je širil in potiskal velike skalne gmote. Ker so bile te skale zrahljane, so se tudi te ob miniranju rušile in

predstavljale največjo nevarnost. Zaradi tega so trikrat letno izkušeni minerji pregledali in očistili celo steno. Da je prišlo do težkih nesreč, pa je bila največkrat kriva nepazljivost in hitrost. Vsaka taka delovna nesreča je pomenila za podjetje hud udarec, še večjega pa za družino.

NESREČA TRAKTORISTA

*V prelepem majskem dnevu
Strašna vest zarosi oko.
Mlad oče tam v prepadu,
k družini ga nazaj ne bo.*

Bilo je 23. maja 1963 leta. Ker je bil lep sončen dan, so delavci hiteli z delom. Med njimi je bil tudi takrat štiriintridesetletni Jože Sevšek, doma iz Gorice pri Oplotnici. S traktorjem je vozil odpadno kamenje na nasip pri cesti pod kovačijo. Poln traktor, naložen z odpadom, je na ravnici obrnil in vzvratno peljal do konca nasipa, kjer je želel vse odložiti. Sodelavec, ki je bil z njim, mu je pokazal naj ustavijo, vendar je Jože, namesto na zavoro, pritiskal na plin in prikolica je pričela drseti po nasipu. Teža je s sabo potegnila tudi traktor. Ko je Jože videl, kaj se godi, je sicer skočil, vendar se mu je rob hlačnice zapel za traktor, ki ga je potegnil za sabo. Otroci, ki so bili v bližini, so slišali, kako je zakričal: "Jezus!" Potem so slišali le ropotanje in poka. Končno je tudi to utihnilo. Nastal je vik in krik. Vse je hitelo na prizorišče nesreče. Ljudje in sodelavci so hiteli pomagat. Ko so ga prinesli s strmega nasipa, je še kazal znake življenja. Ves je bil v modricah. Starejši so vedeli, da mu ne bodo mogli pomagati, saj je imel najhuje poškodovano glavo. Ker niso mogli drugače, so ga kar na kamionu takoj odpeljali k zdravniku v Oplotnico. Vendar na žalost zaman.

Prav vsi sodelavci in vaščani Cezlaka smo bili žalostni in prestrašeni. Nihče ni upal pomisliti kako težko bodo sprejeli novico žena in trije otroci. Vso gorje so namreč najbolj občutili oni, saj so zaman čakali, da se skrben in ljubeč oče vrne domov.

Nekje do 1959 leta je bil največji zaslužek od tehničnega kamna, po tem letu pa se je tehtnica prevesila v prid izdelavi okrasnega. S tem je podjetje dosegalo boljše finančne rezultate. Najvažnejše objekte po vsej takratni Jugoslaviji so oblagali namesto fasad s cezlaškim poliranim tonalitom. Takrat je bilo zaposlenih približno 20 monterjev, ki so opravljali razne montaže po naročilu kupcev. Podjetje je zelo dobro poslovalo, delavci so bili zadovoljni.

V letih 1958 do 1962 je vodstvo podjetja prevzel nov direktor. Prejšnji se je upokojil. Na žalost pa direktor in ostali vodstveni kader niso bili sposobni za opravljanje tega dela. Rezultati poslovanja podjetja so se poslabšali. Delavci so bili nezadovoljni, zato so odstavili direktorja. Ker niso mogli več samostojno delovati na tržišču, so se združili z Granitno industrijo Josipdol. Glavni direktor je bil Ivan ČERNEZL, vodenje v obratu Cezlak pa je prevzel Rudi VEBER. H kamnolomu Cezlak je takrat spadal tudi kamnolom v Framu. Tu so izkoriščali kamenino glinenec, ki so jo izvažali v Avstrijo za potrebe steklarne v Gradcu. Ko so se formirali upravni organi, so objavili razpis, ker so hoteli imeti novo ime za skupne kamnolome. Odločili so se za INGMAG- kar so bile kratice za industrijo granita, marmorja in glinenca. Proizvodnja je narasla, ponovno je bilo zadovoljstvo med delavci, saj so zopet lepše zaslužili. Kupci so bili tako doma kot v tujini. V letih od 1970 do 1972 je bilo zaposlenih okrog 175 delavcev. Stanovanjske probleme so reševali z dodeljevanjem posojil za individualno gradnjo.

Podjetje je tehnologijo obdelave okrasnega in tehničnega kamna iz leta v leto izboljševalo. Take so bile potrebe tržišča. Skupno so z Josipdolom gospodarili do leta 1976. Potem so nastopile težave in dokončno je Cezlak začel samostojno delovati leta 1978. Imenoval se je GRANITNA INDUSTRIJA CEZLAK.

*Zgornji del
kamnoloma,
kjer so izkori-
šćanje opustili*

Vznožje kamnoloma z ogromnimi bloki kamenja

Skupščina občine Slov. Bistrica je postavila novega direktorja podjetja, Rudi Veber pa je na željo pristojnih pristal na to, da je opravljal naloge tehničnega direktorja. Delo je tako potekalo nemoteno naprej.

V letu 1975 so morali zgraditi novo halo za obdelavo okrasnega kamnja. Potrebovali so žago za obrez, razrez in stroj za poliranje. Tako so kupili sodobno opremo.

Ker so se bali, da se bo kamnolom s takim tempom izkoriščanja iztrošil, so v letu 1978 s pomočjo geodetov inštituta v Ljubljani ponovno naredili obsežne raziskave. Raziskovali so količino in kvaliteto tonalita. Ugotovili so, da je surovine - kamna - še za dobrih osemdeset let, v kolikor se bo izkoriščanje nadaljevalo s takim tempom. Leto kasneje so raziskovali še zaloge čizlakita, ki so ga uradno preimenovali v cezlakit, pravilno po kraju, kjer je najden. Rezultati raziskav so bili odlični. Pokazalo se je, da so zaloge cezlakita ogromne. Sedaj tudi tega občasno izkoriščajo, pač odvisno od trga in naročil.

V letih od 1976 do 1984 se je gospodarstvo v kamnolomu poslabšalo. Starejši kamnoseki so odšli v pokoj, mlajši pa so si poiskali bolj plačano in lažje delo. V Zrečah

in v Slov. Konjicah so tovarne odpirale nove obrate. Potrebovale so delovno silo. Poskrbeli so za prevoze ljudi, zato so mlajši raje sprejeli dela v teh tovarnah. Leta 1984 je bilo v kamnolomu še 129 delavcev. Vodstvo je z občino Slov. Bistrica podpisalo sporazum, s katerim so jim obljubili pomoč pri dodelitvi kredita za nabavo sodobne

Ute, ki so še vedno uporabne za kamnoseke

tehnološko boljše opreme in orodja. Vendar je vse ostalo le na papirju in pri obljubah

Vodstveni delavci so sami iskali rešitve. Julija leta 1984 so se delavci z referendumom odločali o priključitvi k Mineralu iz Ljubljane. Vsi so bili za priključitev. Mineral je takoj tehnološko posodobil obrat v Cezlaku in sproti skrbi za nabavo sodobne tehnologije, ki jo je mogoče dobiti na tržišču.

Žalostno pa je, da ne skrbi tako dobro za delavnice in prostor okrog kamnoloma. Danes je v obratu Cezlak zaposlenih le 29 delavcev. Potrebe po kamnosekih so, vendar mladi tega dela nočejo. Upajo pa, da bodo prišli k njim ljudje, ki bodo pripravljeni opravljati to delo, saj danes s sodobno tehnologijo ni več takšnega težaškega dela.

Življenjski utrip

*Pet hiš lesenih
v breg postavljenih.
Na desni zidana stoji,
a na levi blok kar velik se nam zdi.*

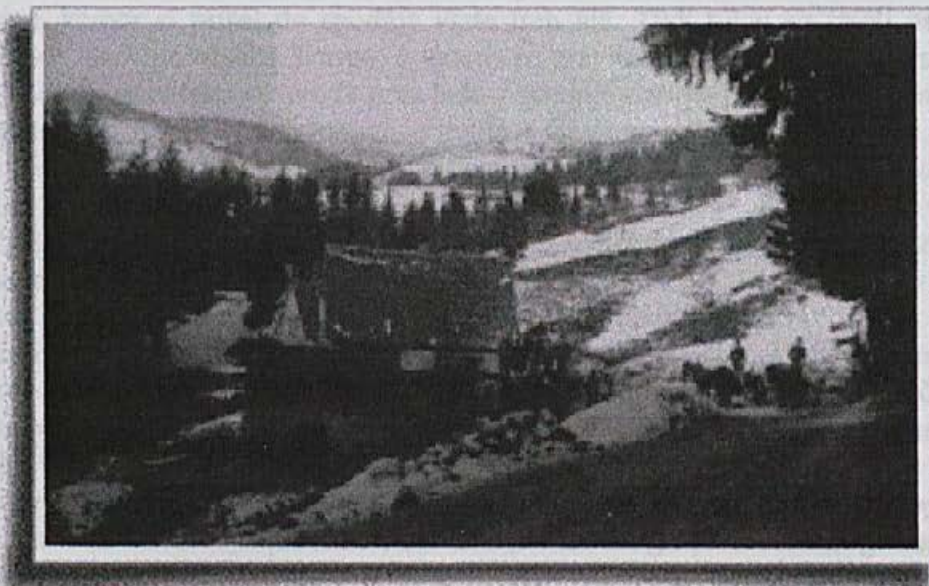
V letu 1946 so pričeli z gradnjo novega naselja zaradi vse večje potrebe po delavcih, ki so rabili stanovanja. Skoraj vse družine so bile številne. Zaradi širitve izkopa v kamnolomu in deloma zaradi nevarnosti pri miniranju so si zamislili, da bodo postavili hiše- bodoča stanovanja malo stran od vznožja kamnoloma. Najbolj primerno se jim je zdelo bližje pobočje pod cesto. Zemlja je bila last kmeta Smogavca s Podgrada, po domače so jim pravili Hucli. Iz Ljubljane so prišli pristojni ljudje za takšne stvari, si ogledali teren in se odločili, da se na tem prostoru prične z gradnjo. Le takratni vodja obrata Gašper, je nasprotoval in jih opozarjal, da so tukaj tla za to neprimerna, kajti vedel je, da so že bili pred tem tukaj manjši plazovi. Ker je temu resno nasprotoval, je imel težave, saj so ga klicali na odgovornost in ga hoteli celo zapreti. Ker so se za gradnjo odločili strokovnjaki, je ta tudi stekla. Najprej so teren počistili in naredili izkope, (največ so pomagali bodoči interesi za stanovanja) pretežno z udarnišskimi urami. Glavno delo pa je seveda opravilo gradbeno podjetje. Izkope so pripravili za šest hiš in zabetonirali kletne prostore. Tako je bilo vse pripravljeno za nadaljnjo postavitev lesenih montažnih hiš. Bile so uvožene, narejene nekje v Nemčiji. Pripeljali so jih samo pet. Te hiše so bile postavljene v kratkem času, tako da so se prvi stanovalci vselili še pred zimo.

Pogled na Podgrad- Kolonijo, uradno Cezlak

Kakšno je bilo veselje teh ljudi, je težko opisati. Prej so bili v glavnem naseljeni v barakah, tam pa takšne razmere, da ima danes živina bolj urejene hleve. Večje družine so dobile trisobna stanovanja, manjše pa dvosobna. Le v spodnji, srednji hiši sta dobili dve samohranilki z otrokoma le eno sobico, ki sta si jo delili. Mislim, da sta imeli od vseh ostalih za življenje najslabše razmere. Hiše so imele kleti, skupno stranišče, narejene drvarnice in svinjske hleve ter vrtove.

Še isto leto so pričeli z nadaljnjo gradnjo šeste hiše. Ker niso mogli drugače, so jo sezidali iz opeke. V to hišo sta se vselila moja starša, ki sta takrat imela že štiri otroke. To je bilo v jeseni leta 1947. Nad nami pa sta dobila stanovanje (dve

Gradnja šeste, moje rojstne hiše

sobici) zakonca brez otrok. Z gradnjo bloka pa so pričeli kasneje, tako da so se stanovalci vseli vanj po letu 1950. Ostal je nedokončan, saj mu niso nikoli naredili fasade. S tem je bila zaokrožena izgradnja vasi, ki so jo najprej imenovali Podgrad-Kolonija. Po letu 1953 pa so na novo določili meje vasi in celotno območje s kamnolomom poimenovali po kmetu Cezlaku. Tako je ta del dobil uradno ime Cezlak. Hiše so dobile številke od 1 do 7. Ker je bilo tukaj dosti otrok, so govorili, da je vas podobna čebeljemu panju ali kokošnjaku. Tako se je večkrat slišalo, da je tukaj Kurja vas in nam so govorili Kolonijčani ali Kurjevaščani. Starejši so bili užaljeni in niso smeli niti slišati, da je kdo tako govoril. Nam otrokom pa je bilo vseeno.

Pod hišami v gozdu so postavili skromne svinjske hleve, kjer so lahko družine vzredile po dve svinji. Zraven so bili prostori za steljo in nad hlevi prostor za kokoši. Ni bilo namreč družine, kjer ne bi gospodinje vzredile prašičev in imele tudi nekaj kokoši. Mleko pa so kupovali pri bližnjih kmetih.

*V vseh hišah glasno žvrgoli,
saj tukaj dosti je ljudi.
Družine številne skoraj vse,
za dolgčas tukaj se ne ve.*

Počasi se je izoblikovala vas v podobi, kakršna je bila tudi kasneje. Nad hišami so pustili kakšne tri metre široko ravno pot, ki je povezovala zgornje hiše. Tam pa so naredili zidano škarpo do višine, kjer je bila speljana cesta. Od vsake hiše si na cesto prišel po stopnicah. Nekje v sredino škarpe pa so speljali pitno vodo. Tu je bila majhna pipa z zidanim podstavkom, kamor so hodili natakati vodo. Naša hiša, ki je bila zidana, je imela vodo speljano v posebno kamro in tudi WC smo imeli na vodo. Prav tako so imeli vodo tudi stanovalci bloka, vendar le v posebnem prostoru, kjer so jo lahko vsi natakali. Na zgornji in spodnji strani hiš so bile narejene lesene ute, ki so jih rabili za shranjevanje pripravljenih drv za kurjavo. Med hišami in pred našo hišo pa so bili

vrtovi. Vsak je imel določen prostor, kjer je lahko prideloval najnujnejšo zelenjavo za potrebe družine. Pod hišami pa je bil manjši prostor za pot in tudi tukaj so imele lesene hiše postavljene ute za drva. Pod potjo so bili vrtovi, v glavnem za stanovalce bloka in tiste, ki so imeli zgornja stanovanja v hišah. Med vrtovi so bile speljane stopnice, kamor si prišel do spodnje vrste treh hiš. Tudi tukaj so imeli nad hišami široko pot, nad njo visoko škarpno, s katero so zravnali teren za vmesne vrtove. Med hišami so bili prav tako vrtovi, le prva hiša v spodnji vrsti ga je imela pred hišo.

Matere, ki niso bile zaposlene, so imele v glavnem veliko število otrok. Nekatere pa so delale, prav tako tiste, ki so bile samohranilke. Vendar so bile te družine manj številne.

Življenje ljudi je teklo po ustaljenem toku. Možje so hodili delat v kamno-lom bodisi kot minerji, kamnoseki, cepilci ali režijski delavci. Med njimi so bile tudi ženske, ki so v glavnem delale v cepilnici ali kot režijske delavke, ki so pomagale odvažati odpadno kamenje, preštevale in prevzemale kocke. Doma pa so ženske-matere skrbele za družine, pazile otroke, kuhale, obdelovale vrtove in večina jih je tudi šivala in pletla za potrebe svojih domačih. Vsi pa so imeli v najemu tudi zemljo pri okoliških kmetih. V glavnem so tam sadili krompir in krmne rastline za vzrejo prašičev in kokoši. Takrat si brez tega niso mogli predstavljati življenja, saj so rabili dosti masti za vsakdanjo prehrano, ker si olja niso mogli privoščiti in ga tudi ni bilo. Ker so imeli v najemu dosti zemlje, so morali skozi vso leto delati pri kmetih in jo tako odsluževati. Vse so delali ročno, zato so morali tako moški, še več pa ženske, pomagati pri vsakem delu. Za en "micel" najete zemlje so morali opraviti dvanajst dni dnine ali štiriindvajset popoldnevov. Tako so od pomladi do pozne jeseni hodili v dnino ali v "tavarh", kot smo mi temu pravili.

Za vsako večje delo (košnja, žetev, trgatve) je šla na dnino skoraj vsa vas. Starejši so opravljali glavna dela, otroci pa smo pomagali pri lažjem opravljanju. S kakšnim veseljem smo nosili suho seno na kupe, hodili po njem, ko so ga spravili na voz, in še z večjim veseljem hodili in skakali po njem, ko so ga spravili pod streho (v rušte). Pri žetvi pa smo nosili snope do prostora, kjer so delali kopice, kajti vsega žita ni bilo mogoče spraviti domov istočasno. Kasneje, ko se je vse poželo, pa so cele tedne hodili pomagat mlatit. Starejši, predvsem moški, so mlatili na cepce, ženske so pomagale "vejati", otroci pa smo spravljali slamo na prostor, ki se mu je reklo "peter". Zelo kvalitetno slamo so ločili in jo shranili v poseben prostor, "porne", rabili so jo za prekrivanje streh. Pomagati so morali tudi pri prekopavanju, okopavanju in pletvi različnih rastlin. Največ veselja pa je bilo v jeseni, ko so spravljali pridelke. Če je bila letina dobra in obilna, so bili vsi srečni, saj so vedeli, da bo dovolj vsega za preživetje številnih družin. V največjem številu pa smo se udeleževali jesenske trgatve. Takrat je bilo veselo. Med obiranjem smo lahko zobali grozdje, vendar ne preveč, saj nam starši niso dovolili, da bi se obnašali tako požrešno. Na koncu trgatve je bila vedno dobra večerja. Nikoli niso manjkali dobri sirovi štruklji, ki so bili zabeljeni z domačimi ocvirki. Pa tudi sladkega mošta je bilo dovolj. Za domov pa smo dobili grozdja, da so se lahko posladkali še tisti, ki na trgatve niso mogli, ali pa so bili za to opravilo še premajhni. Še več jih je pomagalo pri obtrgavanju korenja in obrezovanju repe. Nihče pa ni manjkal pri ličkanju koruze. Takrat so postregli s pečenimi ali kuhanimi kostanji in s sladkim moštom. Vsak je ob tej priliki poskrbel, da je prišel do svežega ličkanja, ki so ga rabili za polnjenje "štruzokov" za postelje.

Svoje pridelke pa so starši skrbno počistili, ločili slabše in drobne in tako vse lepo shranili v kleti, da ne bi pomrznilo. V kletih smo imeli narejene lesene "štante" in "fahe", kamor so ločili krompir za prehrano ljudi in posebej za prašiče. Na drugi strani pa so shranili korenje, repo in droben krompir za dokončno vzrejo prašičev. Pri vsaki

družini ni manjkal velik lesen škaf, kamor so naribali zelje. Ko se je skisalo, ga je bilo toliko, da ga je imela družina za vso zimo.

V poletnih mesecih pa so za prehrano in vzrejo prašičev morali kupovati krmila. Ker lastnih travnikov ni bilo, smo morali otroci iz vseh družin po bližnjih in daljnih obronkih gozdov in voda nabirati vodenik, lapuh, medvedje tačke in tudi mlade bezgove liste smo smukali. Vse to so matere skuhale ali surovo nasekale in skupaj s krmili dale prašičem. S tem nabiranjem je bil pri nas vedno problem, dokler ni oče določil vrstnega reda, ki so se ga starejši otroci morali držati. Vsak je prišel na vrsto za nabiranje cel teden. To so potem ponavljali tako dolgo, dokler ni bilo dovolj krme na njivah. Zato je bilo pri spravi le-te v jeseni pravo veselje, saj smo vedeli, da bo mati kuhala odslej za prašiče samo to. Še bolj pa smo se veselili mrzle zime, saj smo konec decembra ali v januarju, ko je zmanjkalo krme, prašiče zaklali. Takrat so se po vasi vrstile kolone ali "fureži", kot smo mi temu pravili. Starši so se skrbno pripravljali na kolinjenje, saj je bilo s tem veliko dela. Ker hladilnikov in zamrzovalnikov ni bilo, je bilo treba vso delo čim prej opraviti. Zato so pazili, da so kolinili v času, ko je bilo res mrzlo. Mesar in vsi starejši moški pri hiši so morali najprej svinjo zaklati. Potem so jo s kropom polili in "arali", kajti takrat so kožo uporabili za prehrano. Najprej so ločili vse večje dele mesa, jih obrezali in to dajali posebej v kad, kjer so vse lepo nasolili. Temu opravi se reče "razsol". V razsolu so meso pacali in obračali cele tri tedne, nakar so ga dali dimit. Takšno meso je bilo potem pripravljeno za sušenje. Ostalo pa so porabili za izdelavo klobas. Drobovino so uporabila za kuhanje kislih juh, nekaj svežega mesa so porabili takoj, saj so vsi pripravili za ta čas "fureže", kamor so bili povabljeni prijatelji in svojci. Ta pojedina in veselje sta trajala vse do zgodnjih jutranjih ur. Bilo je vsega, tako kot danes ni niti na marsikateri poroki. Drugi ali tretji dan pa so v glavnem rezali slanino in spuščali mast in ocvirke. Skrbne gospodinje so vse lepo spravile v posebne posode, "deže", ki so bile v začetku lesene, kasneje pa so se že dobile emajlirane. Bolj pridna je bila gospodinja, večjega in debelejšega prašiča je vzredila. S tem je zagotovila družini dovolj mesa, klobas, masti in slastnih ocvirkov.

V glavnem se je celo leto pridno delalo, da se je lahko družina veselila, ker ne bo trpela pomanjkanja. Da so imeli dovolj hrane in obleke, sta skrbela oba starša, za kurjavo, in s tem topel dom, pa so v glavnem skrbeli možje. Nekateri so ob težkem delu v kamnolomu in ob preživljanju številnih družin obupali. Marsikateri je segel po pijači. V tistih družinah je bilo hudo in otroci so čutili pomanjkanje na vsakem koraku. Najhuje je bilo odraščajočim otrokom, saj pri takšni hiši ni bilo dovolj kruha. Zase lahko rečem, da sem imela srečo. Oče ni pil (razen seveda za čas kakšnih veselic, kolin in praznikov), bil je skrben. Mati pa je z vso odgovornostjo skrbela za desetčlansko družino, kuhala, prala, sama šivala in rečem lahko, da nismo bili nikoli lačni. Hrana je bila sicer bolj skromna, kot takrat v vseh družinah. Prevladoval je krompir, zelje, solata, fižol in vsa zelenjava, ki so pridelali na vrtu in na njivi.

Tudi prala je veliko, šivala in skrbela, da nismo hodili raztrgani in umazani. Predvsem pranje za tako številno družino je bilo problematično. Še sreča, da je bila v naši hiši pralnica, kjer je tekla mrzla voda, tako da je bilo lažje kot pa v ostalih lesenih hišah. Poleti pa ni bilo problema, saj je bila nad cesto speljana iz "koltne" -zajetja- cev, po kateri je prosto tekla odvečna voda. Moški so napravili škarpo, iz katere je po cevi prosto tekla voda, pod tem pa visok lesen podstavek, mizo z odprtino, kamor je odtekala voda. Tu smo potem že tako velike punce, ki smo lahko materam pomagale, na veliko spirale že prej oprano perilo. Prostor je bil velik, vode tudi vedno dovolj, tako da smo deklice prav rade videle, če smo istočasno spirale dve ali več. Med tem časom smo lahko na veliko klepetale. Huje je bilo pozimi, ker nas je zeblo in smo s spiranjem hitele, kolikor se je dalo. Še raje pa smo poleti spirale kar v potoku

Oplotniščica, saj takrat še ni bil umazan. Edini problem je bil močan tok, ki nam je večkrat iztrgal kakšno perilo iz rok. Potem smo seveda tekale ob potoku in ga lovile. Zgodilo se je tudi, da nam je kakšen kos perila odneslo.

Velik problem za vsako družino je bila nabava drv. Premog so lahko prek sindikata kupili v podjetju. Drva pa so morali delati sami in jih spraviti iz gozda domov. Iz gozda smo znosili vsako suho vejo in jo porabili za kurjavo. Prav tako so porabili vejevje smreke, ker so smrečje rabili za nastiljanje v svinjaki. Drva smo, vsaj pri nas, delali pri kmetih v Kotu, kjer so imeli dovolj gozdov. V gozd smo hodili v letnem času- počitnicah. Oče si je vzel štirinajst dni dopusta in takrat smo skoraj vedno naredili okrog 20 m drv. Skrbel je, da so bila drva suha in ni se zgodilo, da bi nam jih zmanjkalo. Spomnim se, kako so čakale žene tistih mož, ki niso tako skrbeli za kurjavo, da je v skupni peči za peko kruha zakurila moja mama in so potem, ko je spekla kruh, hitele tudi one kurit. Ker so imele surova drva, so jih seveda najprej v topli peči sušile, da so potem lažje zakurile. Drva smo v gozdu, ko so jih oče in starejša brata že razrezali in scepali na metrske klade, potem mi manjši nosili in premetavali po bregu navzdol. Včasih je bilo treba ročno premetavati tudi po petkrat, odvisno kako daleč v bregu smo dobili odmerjena drevesa. Delo pri izdelavi drv se mi je zdelo najtežje, saj smo bili cele dneve v gozdu. Še težje je bilo za očeta, ki je potem ta drva odsluževal tako, da je kmetom pomagal za njihove potrebe pri sečnji lesa in izdelavi drv. Otroci smo seveda vedeli samo to, da nam je ob peči toplo in prijetno, kako je v mrzli hiši, pa nam na srečo ni bilo treba čutiti.

Res pa je, da smo morali skoraj pri vsaki hiši otroci delati med počitnicami, da smo pomagali pri nakupu šolskih potrebščin ali pri nakupu oblačil. Odvisno je bilo od tega, koliko smo si sami zaslužili. Nabirati je bilo treba maline, borovnice in gobe. Vstajati smo morali zgodaj zjutraj (ob peti uri), da smo prehodili dolgo pot, preden smo sploh začeli kaj nabirati. Najlepše in največje so bile borovnice v gozdovih pri Treh Kraljih, nad Kotom. Nabirali smo jih ročno in danes vem, da smo bili pridni, saj smo bili v gozdu ves dan.

Cezlaška in kebeljska dekleta pri obiranju hmelja

Nabrali smo jih okrog osem do deset kilogramov.

Še daljša je bila pot na Pohorje do Planine, kjer so bile cele planote malin. Huda je bila potem pot domov s polnimi vedri malin, saj smo bili utrujeni tudi od celodnevne nabiranja. V mesecu avgustu pa smo mnogi odšli v Savinjsko dolino. Takrat so začeli obirati hmelj. Tam smo bili po štirinajst dni in smo kar lepo zaslužili. Tako se spomnim, da sem si od petega razreda dalje sama s prisluženim denarjem kupila vse za šolo. Največ pa smo si dve leti zapored zaslužili v kamnolomu, ko smo iz nasipa, kamor so pred leti odvrkli takrat zavržene kocke, vse te nabirali in jih spravili na kupe. Potem so jih prevzeli in plačali so nam po m³. Tako smo pač vsak po svoje pomagali in reševali družinski proračun številnih družin.

Podjetje pa je skrbelo tudi za to, da so se delavci skupaj z družinami večkrat povsili. Za praznike so povabili skupine igralcev, ki so v dvorani odigrali kakšno komedijo, sledila pa je veselica.

Sindikalno srečanje delavcev

Delavci so bili pogoščeni, ob veselih melodijah pa so lahko zaplesali. Ob nedeljah so organizirali

Skupina igralcev

tudi ogled filmov. Prihajali so ljudje iz okoliških vasi, največ seveda mladi. Dvorana je bila vedno nabito polna, pa naj se je vrtel film, ali če so igrali kakšno igro. Tudi domačini so bili vključeni v kulturna društva.

Največ veselja pa je prispeval pihalni orkester. Ustanovila in finančno podpirala ga je Granitna industrija. Bili so ponosni, da imajo tako številen pihalni orkester. Manjkal ni na nobeni prireditvi, proslavi in seveda tudi na poslednjih slovesih pogrebnih svojih delavcev je bil vedno prisoten. Člani so bili v glavnem cezlaški delavci. Delavcem in članom družin so preko

Udeleženke kuharskega tečaja

sindikalne organizacije organizirali izlete, omogočili obiske sejmov in udeležbona raznih kulturnih prireditvah. Na bližnje izlete in proslave so jih vozili kar s tovornimi avtomobili, ki so jih pokrili s cerado, za sedeže pa so imeli lesene klopi, ki so jih pokrili z odejami. Čeprav je bilo vse skupaj bolj skromno, so se teh izletov vsi veselili. Za ženske in dekleta pa so organizirali kuharske tečaje, ki so se jih v velikem številu udeleževale

Otroci smo začeli hoditi v osnovno šolo na Kebelj. Tu smo si nabirali znanje do četrtega razreda oz. na nižji stopnji. Za višjo stopnjo (od 5. razreda dalje) pa smo se prosto odločili za kebeljsko ali oplotniško šolo. Naši starši in prav tako večina drugih se je odločila za višjo stopnjo v Oplotnici. Tu je bilo namreč nekaj predmetov, ki so že imeli kabinetni pouk. Otrok je bilo v Cezlaku veliko, tako da nam na poti v šolo ni bilo nikoli dolgčas. Na Kebelj smo hodili po bližnjih poteh preko Huclovega gozda, travnika in nato zopet ob robu gozda mimo pokopališča. Če smo se potrudili, smo bili na Keblju v petnajstih minutah. Pot domov pa je trajala dlje, čeprav smo hodili samo po strmini. Med potjo smo se pozimi drsali, valjali po snegu, se kepali, le redko so bili dnevi, ko smo prišli domov čisti in suhi. Mati je morala čez noč pri štedilniku in na peči sušiti naše čevlje in vse prevečkrat premočena oblačila. V poletnih sončnih dneh pa smo posedali po travi, iskali štiriperesne deteljice, delali prevale, hodili po rokah in se vedno imeli o čem pogovarjati. Nikoli nam ni bilo dolgčas, saj smo se vedno čakali, da smo lahko hodili skupaj domov.

UČITELJICA BREDA

*Učiteljica Breda iz Oplotnice prihiti,
Da se še med potjo otroke poštevanko uči.
Da rešimo se mučnega izpraševanja,
Se skrijemo v velik sneg brez obžalovanja*

Na poti v šolo na Kebelj mi je ostal najbolj v spominu mrzel januarski dan. Snega je navedlo okrog en meter, veter pa je naredil zamete, tako da so bili klanci, po katerih smo hodili, skoraj zravnani. Zjutraj smo še vsi zaspani prilezli iz hiš ter se zbirali, da jo skupaj mahnemo proti šoli. Iz za cestnega ovinka, ki vodi iz Oplotnice, smo videli, da prihaja učiteljica Breda. Iz Oplotnice je namreč hodila peš vsak dan poučevat na Kebelj, kjer je nadomeščala delavko na porodniškem dopustu. Imeli smo jo radi, vendar nas je, dobronamerno seveda, med potjo vedno mučila s poštevanko.

Tisto jutro pa Zinki, Mari in meni ni bilo do takšnega izpraševanja. Hitro smo jo ucvrle po zasneženem gozdu naprej, na Huclovem travniku nekako preplezale ogromen zamet in se skrile. Pod nami je bila drugače njiva. Počakale smo tako dolgo, da so ostali otroci z učiteljico odšli naprej.

Ko se je vse pomirilo, smo hotele nazaj na pot, vendar smo postale pozorne na led, ki je bil pod snegom. Ugotovile smo, da je zaledenelo vse od vrha njive v širini najmanj treh metrov. Pričele smo se drsati, nato smo sedle na torbe in se veselo

vozile. Kaj kmalu smo bile vse mokre in premražene, od trenirk so nam visele majhne ledene sveče. Da smo namenjene v šolo, smo se zavedle šele ob deseti uri, ko smo zaslišale iz Cezlaka sireno, ki je vabila delavce na malico. Prestrašene smo hitele proti šoli. Učiteljci smo se seveda na vse možne načine opravičevale. Da sem bila od vseh najbolj premočena, ni treba poudarjati. Posadila me je k topli peči, da bi se vsaj malo posušila. Za kazen sem morala na glas brati neko črtico. Ker se je obleka sušila na meni, se je kadilo, postalo mi je slabo, črke so mi plesale pred očmi. Začela sem pridušeno jokati in nisem več brala. Takrat se nas je učiteljica usmilila in nas vse tri poslala domov.

Zaradi te naše pustolovščine sem staknila močan prehlad. V postelji sem morala ostati kar ves teden. Kazen za raztrgano trenirko in napol uničeno torbo pa mi ni ušla. Počakala je, da sem ozdravela.

Od petega razreda dalje pa sem kot večina ostalih odšla v oplotniško šolo. Ker so bili tisto leto trije peti razredi, so nas kebeljske otroke razdelili po vseh treh razredih. V začetku mi je bilo žal, da sem se prepisala na drugo šolo, saj je trajalo kar nekaj časa, da so nas otroci sprejeli. Tisto leto nas je iz Cezlaka hodilo 54 otrok. Že med potjo do šole smo bili ločeni. Večje deklice so nas odganjale od sebe, imele so že bolj resne pogovore. Pot domov pa je bila problematična. Včasih se nam ni dalo hoditi peš po strmi in prašni cesti, zato smo cele ure čakali na odrešilni prevoz. Zgodilo se je večkrat, da si po več- urnem čakanju moral kljub temu peš. Če nas je bilo skupaj več, smo med potjo zganjali same traparije. Večina ljudi se je jezila na nas, saj smo med potjo obrali prav vsako jablano ali hruško, ki je rasla ob cesti. Nismo bili toliko lačni in potrebni tega, vsemogoče smo počeli iz objestnosti. Fantje pa so kazali na tak način svojo korajžo. Mnogokrat so se nas usmili šoferji, ki so prevažali kamenje in tudi tisti, ki so vozili hlodovino. Čeprav smo se jim smilili, so se zavedali, da s tem, ko nas jemljejo na odprte avtomobile, prevzemajo vso odgovornost za naša življenja. Bolj varno smo se peljali s cezlaškimi avtomobili, saj so imeli stranice. Če smo se posedli, nas skoraj ni bilo videti. Najhuje pa je bilo za nas takrat, ko nam niso hoteli ustaviti. Skozi vas so morali peljati počasi, zato so se fantje zapodili za avtom in skoraj vsakemu je uspelo zlesti nanj. Med šoferji so bili tudi taki, ki so potem ustavili, otroke spodili z avta in jih celo oklofutali, če so jih seveda dobili.

Pravo veselje pa je bilo v zimskem času, kadar je bilo dovolj snega. Ceste so splužili, vendar še takrat niso posipavali soli. Ker se je dosti vozilo, so bile zglajene. Takrat smo prišli na svoj račun tudi otroci. V šolo smo se vozili s sanmi, pa čeprav je večkrat škripalo in se svetilo za nami, ker so zaradi avtomobilov s peskom posipavali cesto. Ubogi šoferji so se nas bali, kajti ni jim bilo vseeno, če bi jim kdo zapeljal pod avto. Ko smo zagledali avto, smo na veliko vsi -"premzali"- zavirali z nogami in skoraj vedno pristali v kupih snega, ki so bili ob cesti. Kolikor je bilo zjutraj veselo, toliko je bila pot domov težja. Vedno smo se prepirali, kdo bo vlekel domov sani. Doma pa smo se seveda, če je le bilo mogoče, potem do trde teme sankali in smučali. Teren okrog vasi je bil povsem primeren za oboje. Hudo je bilo le doma, ker smo tja vedno prihajali premraženi in mokri. Večkrat je kdo staknil močan prehlad, vendar smo vse prestali, samo da smo lahko uživali na snegu, kolikor nam je čas dopuščal.

*Nad cesto ravnica travnata,
kot nalašč za otroško igrišče postavljena.
Razne igre z žogo se vrste,
da trava rasti tukaj res ne uspe.*

Najbolj pa smo se vsi veselili lepih nedeljskih popoldnevov. Takrat so si vzeli čas zase starejši in tudi otroci smo imeli prosto. Popoldan, po kosilu, smo se zbrali skoraj vsi na travniku nad cesto. Tu je ravnica, kjer so si starejši pogrnili koce in se posedli. Nekateri ženske so šivale, pletle ali izdelovale kaj na roko, moški so igrali karte, ali samo malo lenarili. Otroci pa smo se igrali z žogo. Ves popoldan je bilo živo in veselo. Starejši so si večkrat privoščili še kakšen liter vina in mnogokrat se je prepevalo vse tja do mraka. Ker televizorjev in radia ni bilo, so si ljudje krajšali čas s tem, da so prepevali. Še danes se vsi radi spominjajo teh nedeljskih popoldnevov, saj si danes nihče več ne vzame časa za kaj takega. V poznih urah lepih poletnih večerov pa smo naslonjeni na oknih poslušali Trdinova fanta, Adija in Ivana, ki sta ob igranju kitar pela tako lepo, da smo bili čisto tiho in samo poslušali. Večkrat smo se jima pri petju pridružili, saj smo znali iz takrat tako popularnih kavbojskih filmov, skoraj vse pesmi. V tej družini so skoraj vsi otroci znali igrati na kakšen inštrument.

*Okrog gozd smrekov stoji,
ki za igrice čudovit se nam zdi.
Po smrekah pleza se, na vejah ziblje
se,
a koreninski splet, kar pravšen je za posedet.*

Počitnice in tudi druge proste dni smo otroci, v kolikor ni bilo posebnega dela, preživeli ob igranju. Naši so bili travnik, gozdovi okrog vasi, potok in skladovnice drv. Travniki so bili naše nogometno igrišče, zato lastnik tukaj ni imel kaj kositi. Gozd je bil res pripraven za gradnjo bunkerjev, plezanje po drevju in zibanje na dolgih vejah. Enkrat je bil za skrivanje in boje med različnimi sovražniki. Še raje pa smo se skrivali in plazili po skladovnicah drv, ki jih je bilo povsod okrog hiš. Naše morje in bazen pa je bil potok Oplotniščica. Na dveh jezovih (Gašperjevem in Gričnikovem) je v poletnih dneh kar mrgolelo otrok. Dolgo smo se kopali, igrali z mivko ob potoku in se seveda sončili. Voda je bila ledenomrzla, zato se je večkrat kdo prehladil. Ampak mi smo vse prenesli. Še danes se vsi čudimo, da se nam ni kaj pripetilo, saj smo preplezali in raziskovali vsa nemogoča področja.

NAD PREPADOM

*Dve majhni punčki nad prepodom
veselo pojeta, skalnat svet opazujeta.
Da dobra vila nad njima bdela ni,
strašno smrt v prepadu našli bi.*

V lepem sončnem sobotnem popoldnevu je oče naročil nekaj let starejši sestri, naj pomene pred hišo in stopnišče na zunanji strani, ki vodi v klet. Ker se je želela igrati z ostalimi otroki, se je na vse načine izgovarjala in mu grdo govorila. To je seveda očeta razjezilo in dobila je svoje. Vsa užaljena in jezna je skovala načrt, kako se mu bo

maščevala in ga še bolj razjezila.

S sosedovo Maro sem se igrala v gozdu. Bili sva istih let, stari okrog pet let. Od daleč sva slišali, kako naju kliče sestra Eva. Stekli sva proti njej, saj nisva vedeli, kaj želi. Prijela naju je za roko in odšle smo proti ovinku ("veliki ridi"- kot smo mi govorili), pod katerim je približno trideset metrski prepad. Pod strmino z desne gozdne strani štrli skala, ki je od zgoraj skoraj ravna, od spodaj pa je sklesana in deluje kot previs. Pravili smo ji polica. Sestra naju je nagovorila in nama nekaj metrov celo pomagala, da sva po kolenih splezali po polici in se na robu usedli.

Kako nama je to uspelo, danes ne vem, toda znašli sva se tam. Veselo sva bingljali z nogami, se držali okrog vratu in glasno prepevali. Med tem časom je sestra odšla po očeta. Ko je oče videl, kje sediva, se je tako prestrašil, da je bil videti ves zbežan. Svetoval nama je, da naj se kar sede povlečeva nazaj tako daleč, da sva lahko varno vstali. Potem se je ulegel na rob ceste, nama podal roko in po strmini pomagal obema na cesto. Ko sva bili obe na varnem, naju je pošteno po zadnji plati, tako da sva kričali na ves glas. Komaj sva mu uspeli povedati, da naju je k temu nagovorila sestra. Kako krepke so padale po njej, sem pozabila, prepričana pa sem, da ji ni bilo lahko.

Ko si danes ogledujem to skalovje in prepad, me kar zmrazi ob misli, kaj bi se lahko zgodilo. Tudi sestra ne more verjeti, da ji je lahko na misel prišlo kaj tako grozno neumnega.

Proti staremu delu Cezlaka pelje cesta, ki so jo zravnali tako, da so hrib nad Mlinarjevo domačijo predrli. Mi smo temu delu pravili tunel, čeprav je bil od zgoraj odprt. Na zgornjem delu tega hriba je bila majhna ravnica, obdana z obeh strani z nizkim drevjem. Bila je prekrasen prostor za sestajanje mladih zaljubljenecv. Tukaj se je spletlo marsikatero prijateljstvo. Mi, mlajši, smo se tukaj

Naš tunel

igrali in poležavali na soncu. V kolikor je bil prostor zaseden s kakšnimi nadobudnimi parčki, so nas mlajše seveda spodili.

Prava senzacija pa je bila za vas, ko so naši novi sosedje kupili televizor. Bili so prvi v vasi. Vse mlado in staro je hitelo gledat to čudo. Starejši so bili željni poročil in nastopov ansamblov domačih melodij. Mlajši pa smo hoteli videti vsak film. Ker so imeli televizor v kuhinji (imeli so namreč samo dva prostora), ob večerih skoraj niso imeli kje hoditi. Otroci smo se posedli kar po tleh in gledali v pozne večerne ure. Danes vem, kako smo jim morali biti nadležni, saj so morali zaradi nas bedeti. Nihče pa ne more pozabiti dne, ko se je ena izmed sosed za ogled dnevnika tako lepo uredila, kot da gre k maši. Ko so jo tako tipajoče spraševali, zakaj je tako lepo oblečena, je povedala, da ji je nerodno, če bi jo ljudje s televizije videli neurejeno.

Z leti so začeli ljudje kupovati radie, posteljne "štruzoke" so zamenjali vložki ali "ajnzac". V kuhinjah so bili v kot postavljeni divani ali kavči. Tla so že barvali in

mazali, največ v spalnicah. Vsi so preurejali in kupili kakšen kos novega pohištva, če so le finance dopuščale. Domovi so postajali vedno bolj urejeni.

Minevali so dnevi, meseci in leta. Skupno smo se veselili, ko je prijoal na svet kakšen dojenček. Otroci smo komaj čakali, da smo ga lahko videli in pozneje pestovali. Radi smo jih pazili. Materam pa je kar prav prišlo, saj so med tem časom postorile kaj drugega. V teh dvaindvajsetih letih, se je v kolonijjskih družinah rodilo štiriinštirideset otrok. Od teh so umrli štirje. Takrat je žalovala vsa vas. Še otroci smo bili tihi in mirni, pa čeprav nismo vsega razumeli. Boleče je prizadela vse domače in tudi vse vaščane naše vasi novica, da je za posledicami strelne rane umrl mlad Trdinov Milan. Bil je policist. Umrl je ravno na svoj triindvajseti rojstni dan.

POLENEK, "Nikolov", MILAN

*Skozi okno k sosedom vsa preplašena strmim,
saj tam hudo bolan je njihov sin.
Rešilni avto na cesti pripravljen stoji,
malega Milana iz krempljev smrti rešiti želi.*

Bilo je v jeseni leta 1957. Otroci, ki smo bili približno enakih let, smo se vedno igrali skupaj. V glavnem smo deklice kuhale in pekle potičke, seveda iz vode in zemlje, ter to potem prodajale. Izmed dečkov smo sprejele za to igro medse le mlajše ter sosedovega Milana. Bil je tih in miren otrok.

Radovedno smo spraševale sestro Vido, kje je, ko ga nekega popoldneva ni pripeljala s sabo. Povedala je, da je bolan in da je zato ostal z materjo. Pri levem ušesu so se mu pojavili veliki rdeči mozolji in tudi iz ušesa mu je močno teklo. Oče ga je peljal k zdravniku. Predpisal mu je mazilo in kapljice za uho. Bil je tih in žalosten, zato ga je mama pogosto spraševala, ali ga kaj boli. Nič ni tarnal, le bolj pogosto je poležaval, zato niso mogli vedeti, kako zelo je bolan.

Tisti dan, preden je bolezen dokončno pokazala zobe, je bil z materjo na njivi. Ves popoldan je poležaval na jopici, ki mu jo je podložila. Zaradi kapljic mu je iz ušesa prenehalo teči, zato so bili prepričani, da bo bolje. Vendar je tisto noč, ob drugi uri skočil pokonci, kričal in skakal, tako da so ga komaj obdržali. Takoj zjutraj so poklicali zdravnika, ki ga je še tisti dan napotil v bolnico. Ponj je prišel rešilni avto, saj takrat ni bilo drugih avtomobilov. Skozi narahlo odgrnjeno okno sem opazovala, kako ga je oče nesel v avto. Mati ga je ves čas držala za roko, z drugo pa ga je božala in glasno ihtela. Pogledala sem svojo mamo in videla, da je tudi ona solzna. Nisem razumela, zakaj tako jokajo, saj je vendar prišel ponj rešilni avto in gotovo mu bodo pomagali. Starša pa sta slutila, da je hudo bolan in da se verjetno ne bo več vrnil domov. Zanju je moralo biti strašno, saj sta komaj celila rane za sinom Jožetom, ki jima je umrl pred tremi leti. Zbolel je za pljučnico. Ker je zdravnik postavil napačno diagnozo, sta ga izgubila, starega komaj deset mesecev.

V bolnico je spremljal Milana oče, ki ga je med prevozom držal na rokah. Že po treh dneh so dobili telegram, da je umrl. Zdravniki so objokanima staršema povedali, da je zelo trpel. V glavi je imel velik tumor, ki mu je pritiskal na možgane. Bolečine so povzročile, da je tako silovito kričal in begal. Starša in ostali sorodniki so odšli v Maribor. Pokopali so ga k bratcu Jožetu.

Življenje ostalih se je vrnilo v objem vsakdanjosti. Starša sta celila rane ob štirih otrocih, ki so jima še ostali. Materi, ki še danes živi, pa ne more nihče izbrisati bolečin in spominov na njena dva sinova.

Leta so tekla. Nekateri so odhajali z družinami drugam, za boljším kosom kruha. Največ jih je odšlo na Gorenjsko, v Kranj. Drugi so se razgubili po raznih krajih, doma in tudi v tujini, odvisno, kje so dobili službe in kje so si ustvarili družine. V vas pa so se naseljevale nove družine. Prav tako smo odraščali otroci. Mnogo fantov se je zaposlilo v kamnolomu, drugi so se izučili za mizarje in dobili delo v Oplotnici ali Sl. Konjicah na LIP-u. Tisti, bolj pridni učenci, ki so dobili štipendije, pa so nadaljevali šolanje v Maribor. V glavnem so vsi starši poskrbeli, da so otroci prišli do poklicev in da so se šolali.

Ivan GORJUP - Vanč

*Vsi na plan! Vsi na plan!
Od daleč sliši se aeroplan.
Gorjupov Vanč za Pariz leti,
v velikem krogu svojo vas pozdraviti želi.*

Iz zanimive družine Gorjupovih, katere oče je poskrbel, da je vas imela luč, izhajajo trije sinovi. Dva sta se zaposlila v Cezlaku, prvi Ivan ali Vanček, kot so ga klicali doma, pa se je šel šolat. V Nemčiji je hodil v pilotsko šolo. Med drugo svetovno vojno je moral v nemško vojsko, vendar je leta 1944, ko je prišel na dopust, zbežal k partizanom. Po vojni se je leta 1948 šolal v Rumi in Vršču ter do leta 1956 opravljal delo športnega pilota. V Vršču je bil komandant letališča. Kasneje je do leta 1968 delal kot pilot na mednarodnih progah pri ADRIJI. Potem se je za nekaj časa zaposlil v Južnem Jemenu. Zaradi izdelave drugih tipov letal je moral na dodatno šolanje v Rusijo. Zadnja leta, vse do upokojitve, pa je delal kot pilot pri AVIU-GENEKSU v Beogradu.

Za nas, Cezlačane, predvsem za otroke, je bil zanimiv zaradi tega, ker smo vsi sanjali o tem, da bi vsaj enkrat poleteli. Vedno smo odhiteli iz hiš, ko smo slišali leteti letalo. Upali smo, da pilotira Vanč. Kadar je vozil na takšni progi, da je letel preko Pohorja, je nad našimi kraji naredil velik krog in tako pozdravil svoje domače in našo vas. Otroci smo vsi srečni skakali in vpili: "Vanček je! Vanček je!" Zdelo se nam je imenitno, da eden izmed Cezlačanov lahko "leti" tako zelo visoko.

In tako je prišla spomlad leta 1965. Bila je deževna in meglena. Vsak dan je deževalo. Ni in ni prenehalo, vleklo se je cele tri tedne. Oplotniščica in vsi manjši pritoki so naraščali. Kam si pogledal, je bil svet ves razmočen. Neko jutro, bilo je okrog tretje ure, sem se prebudila, ko je oče vstopil. Bil je v dežnem plašču in s svetilko v rokah. Slišala sem, ko je materi rekel: "Konec je, konec! Pod Huclovo njivo se začne razpoka in sega vse okrog vasi. Zemlja se je že ugreznila za dober meter. Vsak čas nas bo plaz odnesel dol do potoka." Potem sta se še kar naprej pogovarjala in nista se mogla odločiti, kaj storiti. Ali zbudita nas otroke, da se pripravimo in oblečemo ali počakata, da se zdani. Treba bi bilo spakirati najnujnejše in se pripraviti, v kolikor začne zemlja drseti. Zjutraj, ko se je zdanilo, smo hiteli vsi gledat, kaj se dogaja. Nad vasjo je bila okrog in okrog vse do gozda, kjer teče manjši pritok, metrska razpoka. Zemlja se je sesedla za dober meter. Pod razpoko je bilo moč videti, kako teče voda. Prav tako je izpod bloka hrula voda. Pot si je našla izpod temeljev, zato so se vsi bali, da ga bo dobesedno odnesla.

Otroci smo se o vsem radovedno pogovarjali in hitro izvedeli, da so vsi možje ponoči hodili okrog in opazovali, kako plaz napreduje. Še isti dan so začeli prihajati različni ljudje, skupine pristojnih za takšne razmere in vsi odgovorni delavci kamnoloma. Po ogledu terena so bili vsi mnenja, da je prebivanje v hišah prenevarno. Začasno so nas naselili v sindikalni dvorani v Cezlaku. Spakirali smo najnujnejše, odvlekli posteljne vložke s posteljnino in prespali v dvorani. Nekateri so prenočili pri prijateljih ali sorodnikih. Ta-ko je bilo nekaj dni. K sreči je prenehalo deževati, plaz se je umiril.

Čez dan smo lahko hodili domov, ponoči pa smo še nekaj časa prenočevali skupaj v dvorani. V tem času je mlad sosedov fant "Nikolov" Ivan- Vanč, spesnil priložnostno pesem, od katere se spomnim samo prve kitice. Ta se je glasila:

*Oj preljuba "Kolonija",
okna, vrata, vse že zija!
Kmalu bomo se peljali,
dol pri "Orbljenku" obstali.*

Dvorana, v kateri smo prenočevali

Vsi smo se pesmi sicer smejali, vendar je bil smeh bolj grenak. Lesene hiše je namreč malo premaknilo, tako se vrata in okna niso dala več v redu zapirati. Spraševali smo se, kaj bo z nami, kam se bomo morali odseliti?

Pristojni na podjetju, republiška komisija in ne vem kdo še vse, so sklenili, da se moramo vsi izseliti. V Oplotnici in tudi v Cezlaku so začeli iskati proste sobe in stanovanja. Republika je odobrila za ta namen ugodna stanovanjska posojila za vse tiste, ki so se odločili, da si v Oplotnici sezidajo hiše. V ta namen so po ugodni ceni odkupili velik del zemljišča, kjer je imel LIP Oplotnica skladišče. Starejši in tisti, ki z zidanjem nove hiše niso upali začeti, so kredite odstopili drugim cezlaškimi delavcem in tako v zameno dobili potem njihova stanovanja v Oplotnici. Delo je steklo, vsak je po svoje iskal rešitev. V celoti so izpraznili vas leta 1968. Takrat so se izselili še zadnji stanovalci. Kebejski župnik je v slovo "kolonijčanom" posvetil mašo, na kateri je bila prebrana pesem, ki jim jo je sam sestavil. Skoraj vsi so odhajali v drugo faro. Čeprav vaščani nismo redno obiskovali maš, je župnik rad prihajal k nam v maju, ko so bile v cezlaški kapeli šmarnice. Tam smo se zbrali skoraj vsi otroci. Molili smo in še več prepevali, tako da smo se mu nekako oddolžili za nedelje, kjer smo pri maši dostikrat manjkali.

Tako so se v glavnem družine odselile v Oplotnico. Tam danes stojijo hiše in ulica se imenuje Granitna. Nekaj se jih je vselilo v prostore, kjer so bili prej upravni prostori podjetja. Še več jih je v starejših dveh blokih, tam so zamenjali s trisobnimi stanovanji delavcev, ki so zidali namesto starejših ali tistih, ki se zidave niso upali lotiti. V stari del Cezlaka pa so preselili v manjša stanovanja nad elektrarno dve manjši družini.

Ker so vse hiše izpraznili, so lahko začeli z rušitvijo. Delavci in tudi drugi so lahko za nizko ceno odkupili opeko in les. Kar nekaj časa so vrtove in vse ostalo zemljišče lahko uporabljali delavci, stanovalci starega jedra Cezlaka. Pred

Včasih vas, danes travnik

leti so Huclovi zemljišče odkupili nazaj. Zidovje iz kletnih prostorov so porušili in z buldožerjem porinili proti vznožju, nasipali zemljo in teren zravnali ter posejali travo. Tako imajo danes tukaj travnik.

Kamnolom s starim jedrom Cezlaka pa še stoji. Vendar je tudi tukaj drugače. Ljudi je malo. V glavnem živijo v zidanih stavbah. Nekaj stanovanj je praznih, predvsem tista manjša. V okoliških hišah, kjer so delavci kupili manjša zemljišča in postavili svoje domove, pa so danes starejši ljudje, ki živijo osamljeno življenje.

Če se danes ustavim ne križišču ceste, ki pelje proti Koblju in Lukanji, ne morem verjeti, kakšna tišina in mir sta tukaj. Kar stisne me pri srcu, ko v mislih vidim vse to življenje, ki je teklo na tem prostoru. Hiše so bile za mnoge obiskovalce morda skromne in stisnjene, za nas otroke pa lepe in polne življenja. Še danes, če se tako slučajno srečamo, vsi govorimo, kako lepo nam je bilo na Koloniji. Čeprav smo živeli skromno in nismo imeli vsega, smo bili nekje enaki. Bili smo zadovoljni z vsem in dosti bolj družabni. Razveselili smo se prav vsake drobne vsakdanje stvari.

Na koncu bi rada povedala, da sem zapisala stvari tako, kot sem zanje slišala, predvsem pa tako, kot sem jih takrat kot otrok doživljala. Mnogi starejši bi morda vse to zapisali drugače, saj so vsakdanje delo in trud za preživetje videli povsem drugače. Le v tem smo si v vseh sedanjih pogovorih enaki, da nam je danes bolje in imamo vsega dosti, vendar ni več tako lepo. Vse preveč se nam mudi, nič več ni časa za pogovore, vse mora biti na svojem mestu, na prijetno petje ob kozarčku nihče niti ne pomisli. Vsi smo poskrbeli za lepe in tople domove, v glavnem tudi za avtomobile in druge dobrine, le za dobro naših duš redkokdaj kaj storimo. Prav zaradi tega se vsi tako zelo radi spominjamo na našo majhno, skromno, vendar nam tako zelo drago vas- Kolonijo- Kurjo vas ali uradno Cezlak.

Za pomoč pri tem, da sem vse to lahko zapisala, se lepo zahvaljujem vsem, ki so mi kakorkoli pomagali z informacijami ali s slikami. Sama tega ne bi zmogla.

VIRI:

1. SONCA MI DAJ - KEBELJSKA KRONIKA (1991)

Pripovedovali so:

- Justina ZALOŽNIK, Prešernova c. 29, Oplotnica
- Rudi VEBER, Grajska c. 3, Oplotnica
- Anton GORENJAK, Grajska c. 15, Oplotnica
- Milica TRDIN, Prešernova 23, Oplotnica
- Jožefa GORJUP, Prešernova 23, Oplotnica
- Marija POLENEK, Prešernova, Oplotnica
- Edvard GORJUP, Zg. Ložnica
- Marija VENGUST, Cezlak 10, Oplotnica
- Rozalija TIČ, Lačna gora 34, Oplotnica

Slikovno gradivo so prispevali:

- Francka KOČNIK, Granitna ul. Oplotnica
- Jožefa GORJUP, Prešernova 23, Oplotnica
- Milica TRDIN, Prešernova 23, Oplotnica
- Marija LIPUŠ, Cesta na Roglo 21, Zreče
- Eva TIČ, Spodnji trg 36, Vuzenica
- Jožica TRDIN, ul. 22. maja, Oplotnica

Knjižnica J. Vošnjaka Sl. Bistrica
Slovenska Bistrica

ar 39

ŠKRNJAR V.

Cezlak

0086656

COBISS *